

The figure 1 shows a significant difference in results. In particular, the median score for educational institutions located in rural areas is 131 points and the 3rd quartile limit are 149, meaning that 75 percent of students received a score below 149 points, which is a very low indicator. At the same time, for the urban population, the median is 142 points, and the 3rd quartile is 164.

It is obvious that the amount of funding for the GSE should take into account the results of the EIT/NMT (National Multidisciplinary Test), as this is not only a matter of efficiency in the use of budget funds, but also the quality of educational services. This should be the main factor in reforming the system of secondary education in the country. Only an optimal ratio of funding to the results of independent assessment will lead to the strengthening of Ukraine's intellectual capital.

References:

1. Peculiarities of the distribution of educational subvention in 2024: explanation. Official website of the Ministry of Education and Science of Ukraine. URL: <https://mon.gov.ua/news/osoblivosti-rozpodilu-osvitnoi-subventsii-u-2024-rotsi-rozyasnennya>
2. Formation of an Optimal Network of Educational Institutions: Results of the Analysis of Local Education Authorities. URL: <https://sqe.gov.ua/formuvannya-optimalnoi-merezhi-zakla/>
3. Opendata. Statistical data of the NMT/main session of the EIT. Ukrainian Center for Educational Quality Assessment. URL: <https://zno.testportal.com.ua/opendata>

Братко І. В.,

к.ю.н., доцент,

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка,

Україна

ORCID ID 0000-0002-8979-32322

КЛІМАТИЧНІ ЗМІНИ, КЛІМАТИЧНА СПРАВЕДЛИВІСТЬ ТА ПРАВА ЛЮДИНИ

***Анотація.** Розглядаються питання впливу кліматичних змін на права людини та концептуальні підходи до встановлення кліматичної справедливості у сучасних умовах сталого екологічного розвитку.*

***Ключові слова:** кліматичні зміни; кліматична справедливість, концепції справедливого переходу, захист прав людини.*

Кліматичні зміни на планеті мають глобальний характер та збільшуються у геометричній прогресії протягом останніх десятиліть. Серед напрямів впливу глобалізації на правову сферу слід виділити право на гідне життя та сталий розвиток людини в екологічно чистому середовищі. Зміна клімату підкреслює реальну взаємозалежність від соціальних, політичних та економічних питань розвитку людства і не обмежується Концепцією сталого розвитку. Справедливий розподіл ресурсів, гарантування прав найбільш незахищеним верствам населення та чесний розподіл тягара і вигод, пов'язаних з зміною клімату, все частіше привертають

увагу як критерії кліматичної справедливості. Саме суспільна позиція впливає на вибір шляхів досягнення сталого розвитку та підвищує відповідальність держав за соціальні наслідки зміни клімату.

У сфері міжнародно-правового регулювання захисту навколишнього середовища у контексті захисту прав людини спеціальними принципами визначаються наступні принципи: принцип рівності; принцип недискримінації; принцип суспільної участі у процесах захисту, збереження та відновлення довкілля; принцип прозорості та підзвітності роботи міжнародних організацій та урядів перед суспільством.

Досягнення балансу між економічним відновленням та захистом навколишнього середовища стає основним питанням встановлення кліматичної справедливості. При цьому розв'язання багатокomпонентних проблем захисту навколишнього середовища проявляються у макроекономічній і податковій політиці держав та політиці зайнятості населення, спрямованих на захист незаможних верств населення та вдосконалення систем соціального захисту, що має пом'якшити наслідки зміни клімату на соціальну і економічну сфери життя.

Ключові сфери господарства, такі як енергетика, будівництво, виробництво продуктів харчування, транспорт, мають розвиватись на основі потрійної вигоди, що дозволить зменшувати екологічні наслідки діяльності людини, забезпечить створення додаткових робочих місць для низько кваліфікованих робітників та доступність населення до життєво необхідних товарів та послуг.

Реалізація Цілей розвитку тисячоліття, визначених резолюцією Генеральної Асамблеї ООН «Перетворення нашого світу: Порядок денний в області Сталого Розвитку на період до 2030 року» від 25 вересня 2015 року розглядається як глобальний програмний документ, у якому зафіксовані напрямки діяльності суб'єктів міжнародних відносин, на основі яких сформувався правові інститути, зокрема, інститут регулювання зеленої економіки, інститут торгівлі викидами парникових газів, інститут раціонального використання морських ресурсів тощо. При цьому зміна клімату вносить свої корективи у міжнародно-правові механізми захисту навколишнього середовища. Так, українська дослідниці М. Медведєва звертає увагу на те, що зміна клімату змушує переглянути такі міжнародно-правові поняття як юрисдикція та відповідальність держав за трансграничне забруднення території іншої держави, оскільки це питання регулюється лише на рівні держав і не врегульовано на рівні захисту прав людини [1, с.273].

Національні плани збереження навколишнього середовища європейських країн базуються на концепції справедливого переходу до збалансованих моделей сталого економіко-екологічного розвитку за рахунок застосування соціально-орієнтованих механізмів вирішення екологічних проблем. Справедливий перехід до більш екологічних моделей господарювання, який виник як ініціатива профсоюзів, вимагає державної підтримки та управління процесами охорони й відновлення навколишнього середовища [2].

Країни ЄС будують свої національні політики у сфері захисту навколишнього середовища на основі наступних концептуальних підходів:

- забезпечення фінансування економічного відновлення за рахунок прогресивного оподаткування, введення екологічного податку, формування державних фондів захисту навколишнього середовища;

- реалізація програм фінансової підтримки «зеленої» енергетики, підвищення енергоефективності будівель і екологізація продовольчих і транспортних систем, що одночасно вирішує проблему зайнятості населення, забезпечують робочі місця та платоспроможність населення;

- забезпечення захисту робітників і спільнот, що можуть зазнати економічних втрат при переході на більш екологічні моделі господарювання і втратити роботу в наслідок такого переходу;

- зміцнення соціального діалогу та забезпечення участі людей у розвитку громад, розробці і реалізації національних планів дій на всіх рівнях державного та муніципального управління.

Екологічний сталий розвиток України у теперішній час суттєво ускладнений військовою агресією росії. Результатом широкомасштабної військової агресії стало значне за обсягом та концентрацією хімічне та фізичне забруднення атмосферного повітря, водних ресурсів і земель, постійно виникає загроза радіоактивного забруднення, природоохоронні території не забезпечуються відповідним захистом, порушуються екосистеми країни тощо. Україна у складних умовах протистояння агресору намагається на законодавчому рівні стабілізувати ситуацію та зробити найнеобхідніші кроки для усунення наявних проблем. Здійснюється упорядкування положень Кодексу цивільного захисту України, які виявлені у ході практичної реалізації законодавчих положень щодо забезпечення належного рівня техногенної і пожежної безпеки в умовах воєнного стану. Особливої актуальності набуло питання фахової фіксації злочинів проти довкілля, вчинених військами РФ [4].

Отже, питання кліматичної справедливості та захисту екологічних прав людини це багатогранна проблема, розв'язання якої потребує уваги всіх суб'єктів міжнародних відносин, кожен з яких виконує свої функції та застосовує відповідні правові механізми прийняття та реалізації рішень. Основний тягар економіко-екологічного розвитку на основі захисту прав людини лягає на уряди держав, але не менш важливою залишається роль міжнародних організацій.

Список використаних джерел:

1. Medvedieva M. Sovereignty, Jurisdiction and Responsibility in the Era of Climate Change. *Часопис Київського університету права*, 2017. №2. С. 272-275.
2. Офіційний сайт Європейської Комісії // Climate action and the Green Deal, URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal/climate-action-and-green-deal_en
3. Офіційний сайт Ради з прав людини ООН // The impacts of climate change on the effective enjoyment of human rights OHCHR and climate change, URL: <https://www.ohchr.org/en/climate-change/impacts-climate-change-effective-enjoyment-human-rights>
4. Путівник змін у безпековому та правоохоронному законодавстві України: виклики

воєнного стану. Київ: Дослідницька служба Верховної ради України, 2023. 152 с. URL: <https://research.rada.gov.ua/uploads/documents/32188.pdf>

Шеретюк Р.М.,
д.іст.н., професор,
Рівненський державний гуманітарний університет,
Україна
ORCID ID 0000-0002-6278-0132

МИСТЕЦЬКИЙ АКЦІОНІЗМ БОЛГАРІЇ КРИЗЬ ОПТИКУ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

***Анотація.** У дослідженні міститься результат аналізу творів сучасного болгарського мистецтва на підтримку України, а також його художнього інструментарію в осмисленні й інтерпретації подій новітньої російсько-української війни.*

***Ключові слова:** Болгарія, Україна, російсько-українська війна, мистецький акціонізм, вуличне мистецтво, перформанс.*

«У цю годину правди ми... співпереживаємо, сумуємо і страждаємо разом... з усією Україною... У нас немає слів, щоб описати трагедію від жахливих дій російської імперської машини. Тільки ви знаєте масштаб людського болю і страждань від найстрашнішої війни для Європи зараз, у ХХІ столітті. Ця війна зруйнувала майбутнє і таку бажану гармонію в житті нових поколінь європейців, серед яких є і ваші діти. Свобода людського духу – це наша справжня свобода. Ви, українці, сьогодні є носіями цього духу. З вами всі, хто любить життя... Ми з вами» – йшлося у листі болгарських письменників до українських діячів культури і мистецтва навесні 2022 р. [1].

Болгарія – одна з країн Європейського Союзу, що займає виважену й доволі обережну позицію стосовно підтримки України в російсько-українській війні. Це пояснюється низкою чинників, зокрема, її внутрішньополітичною кризою останніх років й відповідними суспільними настроями. Тим не менше, впродовж 2022 – 2024 рр. Болгарія неодноразово заявляла про непохитну підтримку суверенітету і територіальної цілісності України: «Наша позиція щодо військової агресії Росії проти України була чіткою та послідовною з самого початку: Болгарія найрішучішим чином засуджує російське вторгнення в Україну» [2].

До безстрокової акції спротиву новітній російсько-українській війні долучився й сектор креативних індустрій Болгарії, зокрема, представники мистецького акціонізму, в якому «твором» є акція або театралізоване дійство. Так, одними з перших жест солідарності з Україною у її військовому протистоянні з